

ДІЇ УКРАЇНСЬКИХ МИРОТВОРЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ В ІРАКУ (2003-2005 рр.)

У статті проаналізовано дії українських миротворчих підрозділів в Іраку (2003-2005 рр.). Зроблено висновки щодо набутого бойового досвіду, пов'язаного з забезпеченням миротворчої операції.

Актуальність даної теми полягає в тому, що для України її миротворча діяльність має ключове значення, оскільки вона розглядається з одного боку як засіб зміцнення національної безпеки через створення стабільного зовнішньополітичного середовища, а з іншого - як внесок у зміцнення загальноєвропейської безпеки й побудову нової стабільної і безпечної Європи. Завдяки миротворчій діяльності Україна стверджує себе як повноправний суб'єкт міжнародних відносин, підвищує свій міжнародний авторитет та демонструє миролюбну політику.

Розглядаючи питання щодо участі України у складі міжнародних сил у попередженні або врегулюванні конфліктів, слід зазначити, що головну роль у цьому питанні відіграє Організація Об'єднаних Націй, головна мета якої при заснуванні вбачалася у врегулюванні суперечок і конфліктів між державами, в боротьбі проти агресії з боку держав. Саме вона визначає основні напрями діяльності миротворців.

Метою даного дослідження є розкрити особливості застосування українських миротворчих підрозділів в Іраку у 2003-2005 рр.

Способи дій миротворчих контингентів, що виконують задачі з попередження та запобігання збройного конфлікту, спрямовані на його мирне врегулювання. Основу цих способів складають дії, як правило, без застосування зброї. Проте виникають ситуації, коли застосування зброї неминуче. Про це свідчать події, які відбувалися під час застосування українських миротворчих підрозділів в Іраку, зокрема починаючи з кінця 2003 р., коли рішенням Президента України в Ірак був направлений військовий контингент у кількості до 1800 осіб [1].

Це було обумовлено безпосередньо тактикою дій незаконних збройних формувань, які вели постійну боротьбу з коаліційними силами і, в свою чергу, застосовували різноманітні та, як правило, нестандартні специфічні способи дій, великою мірою опираючись на населені пункти. Така партизанська війна, за даними військових фахівців [2, с.51], ведеться із застосуванням своєрідної тактики дій та використанням вибухонебезпечних пристроїв, зокрема: на перетинах та об'їзних шляхах; на мостах і переходах та під ними; на узбіччях відкритих шосе.

Безпосередньо збройні формування можуть також діяти проти військ коаліції, приховуючись як живими заслонами, так і використовуючи для цієї

Лега Андрій Юрійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри історії Черкаського державного технологічного університету,

мети заручників. У відкрите протиборство за межами населених пунктів, як правило, вони не вступають.

За довідками командуючого 6 омбр ЗС України С.Островського "...одночас має місце використання декількох вибухонебезпечних предметів (далі ВНП) у ланці, використання споруд і автомобілів, інших предметів, які заманюють в зону поразки. Використовуються вторинні ВНП, а також троси, які нагягуються поперек доріг на висоті близько 2 м для поразки особового складу, що знаходиться на броні БТР, кулеметників автомобілів "Хаммер". Гранатометники використовують на головних частинах гранат капсули з горючою рідиною (частіше бензин) для ураження особового складу, який знаходиться на броні танків "Абрамс", через щілини в корпусі, які РПП-7В з гранатою ПП-7ВМ не вражають.

Є приклади використання жгутів (на зразок рогатки), а також праці для метання ручних уламкових гранат. Снайпери прагнуть розташовуватися по периметру районів та баз, які займають війська. Вогневі позиції займають на дахах споруд, верхніх поверхах будинків. Міномети, як правило, використовуються в місті, де встановлюються на дахах будинків та на автомобілях типу "пікап" [3, арк.10-15; 4].

За іншими даними командування штабу української бригади мали місце напади на вертольоти, які знаходилися в повітрі. Наприклад, бійці польового командира Мухаммеда Айдида, за яким стояла очолювана Усамою бен Ладеном "Аль-Каїда", влаштували засідку на український вертоліт, уразивши його залпом відразу з декількох гранатометів. Пізніше вони поранили двох військовослужбовців, які прибули на допомогу екіпажу [5, с.36]. Найбільшу загрозу для військ коаліції становили вилазки проти розтягнутих комунікацій миротворців. Терористичні групи приділяють велику увагу розвідці об'єктів та спостереженню за повсякденним життям підрозділів коаліційних сил. Така тактика дій призводила до великих втрат та руйнувань елементів інфраструктури сил коаліції. Отже, українським миротворцям доводилося пристосовуватися до такої тактики дій. Висування в райони конфлікту проводилося, як правило, з дотриманням усіх заходів щодо маскування. Українські підрозділи здійснювали висування по декількох маршрутах, при цьому засоби посилення знаходилися у готовності до негайних дій.

Від батальйону, що здійснював марш, уперед по маршруту висилався розвідувальний дозор (до посиленого мотострілкового взводу) на відстані 1-3 км. До його складу входили: 2-3 сапера з міношукачами, а іноді зі спеціально підготовленими собаками, провідники з числа місцевих жителів. Слідом за розвідкою рухалася головна похідна застава в складі роти (взводу). Разом із загonom забезпечення руху в сторони флангів від кожного батальйону висилалися бічні похідні застави (до мотострілкового відділення), з тилу колона охоронялася тильною похідною заставою [6].

При русі через район активних дій збройних формувань безпека руху колон українських миротворців забезпечувалася також і сторожовими заставами або постами (до посиленого взводу). Досвід бойових дій показав, що порядок їх виставляння може бути таким. До початку руху колони на найбільш загрозливих ділянках маршруту виставляється кілька сторожових застав (постів) від підрозділів, посиленних артилерією. З прибуттям колони в

район другої застави (поста) з колони виділялася наступна застава, що на великій швидкості йшла вперед раніш колони і розгорталася на наступній загрозливій ділянці маршруту за третьою заставою і т.д. Після проходження колоною району застави (поста) вона згорталася і продовжувала рух у хвості загальної колони. Відстань між заставами (постами) перекривалася вогнями артилерії і, як правило, становила не більше 3-5 км [7, с.45]. Виділення сторожових застав не звільняло командира батальйону (роти) від організації безпосередньої охорони колони.

При русі в колоні на транспортних засобах поза населених пунктів відстань між машинами повинна постійно змінюватися. Це дозволяло запобігти потрапленню в зону ураження всім видам транспорту. Велика відстань також запобігала можливості опинитися в пиловій хмарі машин, що рухалися попереду, надаючи змогу вести спостереження всьому особовому складу.

На думку командира 6-ої омбр в Іраку, генерал-майора С.Островського, кожен військовослужбовець повинен бути навчений веденню постійного спостереження. Це стосується не тільки місцевості, а й місцевого населення (відсутність звичайної кількості людей, а особливо дітей у місцях постійного їх скупчення - підозра на збройний напад, здійснення підризу фугасу) [8, с.1-16]. І дійсно, бойовий досвід показав, що в багатолюдних місцях, зокрема і там, де на вулиці граються діти, як правило, не здійснюються вибухи та напади. Здебільшого місцеві дітлахи, проявляючи цікавість, постійно перебувають неподалік патрульних груп. Їх відсутність або раптове зникнення - сигнал до підвищеної уваги та готовності до дій. Особовий склад повинен постійно триматися якомога далі від узбіччя для уникнення знищувальної дії фугасів. Особливу увагу доводилося звертати на розподіл секторів стрільби, особливо в нічних умовах. Невиконання вимог приводило до значних втрат.

Терористичні групи добре вивчили порядок дій КООС при виявленні фугасів та стали застосовувати тактику заманювання і засідок. Так, наприклад, 28 квітня 2004 р. близько 9¹⁵ год. на патруль під керівництвом старшого лейтенанта А.Штреса у складі механізованого відділення на БТР-80 №210 (старший машини - А.Штрес), відділення військової поліції на БРДМ-2 №159 (старший машини - прапорщик А.Саботаш), механізованого відділення на БТР-80 №216 (старший машини - сержант Р.Урсол) невідомими особами було здійснено збройний напад у районі (МВ949329) шляхом підризу фугасу потужністю приблизно 200 кг та обстрілу з важких кулеметів 14,5 мм, РПГ-7 і стрілецької зброї. Внаслідок нападу зазнав значних пошкоджень БТР-80 №216 (дві пробоїни від РПГ в корпусі машини, 40 пробоїн від КПВТ), а також два військовослужбовця (снайпер, рядовий К.Міхалев та кулеметник РПК, рядовий Я.Злочевський) отримали поранення, від яких померли. Отримав поранення середньої важкості гранатометник, рядовий В.Бегутов [9, арк.289].

У довідці начальнику Генерального Штабу ЗС України йдеться про те, що патруль №2 28.04.2004 р. о 8⁰⁰ год. вийшов із базового табору з метою патрулювання по маршруту: ППД - склади боєприпасів (МВ8604330) та (НВ140230) - Аз Зубадія - Аль-Азізія - Хафрія та в зворотньому напрямку. Близько 9²⁰ год. при виході з селища, що знаходиться по ліву сторону від дороги в напрямку руху (МВ945335), перед останньою машиною БТР-80

№216 на узбіччі з лівої сторони дороги було підірвано фугас вагою близько 200 кг. Через 50 м від місця розриву фугасу, коли БТР вже вийшов із пильової зони, по ньому з вогневих позицій, що розташовувалися близько 150 м з лівої сторони від дороги, було відкрито вогонь з РПГ-7 та спареної установки КПВТ і стрілецької зброї 7.62 мм, внаслідок чого й отримали поранення члени екіпажу [10, арк.212].

Напад, за допомогою резервної групи, яка прибула на місце події о 10¹⁰ год., був відбитий, і вже о 15⁵⁰ год. увесь особовий склад і техніку було повернено в ПШД [11, с.357-369].

У настанові щодо підготовки та ведення дій українського миротворчого контингенту в Іраку зазначено, що для попередження ризику застосування фугасів, потрібно виконувати наступні заходи: уникати по можливості загроз (змінювати маршрути руху, вибір часу); постійно бути уважним та підтримувати зв'язок під час руху [12, арк.1-72].

Згідно з означеними вимогами населені пункти та мости долалися на максимальній швидкості, щоб уникнути поразки бойових машин і іншої техніки з ручних протитанкових гранатометів [13, арк.1-69; 14, арк.1-69]. Колонна головних сил батальйона (роти) залежно від обстановки мала різну побудову, але в будь-якому випадку будувалася з урахуванням швидкого розгортання підрозділів у бойовий порядок і вступу їх у бій.

Пункти управління командирів батальйонів (рот) висувалися в голові колони головних сил. Зв'язок з авіацією, що прикривала, здійснювався через авіанавідника, що знаходився поруч із командиром батальйону. Керування здійснювалося по радіо і сигнальними засобами.

Практика бойових дій, особливо в ході другої ротації, коли в Ірак прибула 6-та українська омбр під командуванням С.Островського, показала, що для приховування напрямків висування, особливо усередині районів відповідальності, необхідно створювати кілька рекогносцирувальних груп і висувати їх за різними маршрутами. По прибуттю миротворців у район збройного конфлікту здійснюється їхнє розміщення і розгортання. Існує два способи їхнього розміщення в зоні збройного конфлікту: постійне розміщення в секторах або районах виконання поставлених задач і переміщення їх по секторах або районах відповідальності.

Перевага постійного розміщення полягала в тому, що миротворчі підрозділи мали можливість, знаходячись тривалий час в одному районі, більш повно і докладно вивчити обстановку, зібрати інформацію про населення і місцевість у районі відповідальності, установити ділові контакти з місцевою адміністрацією. Однак при тривалому перебуванні в одному районі у особового складу, зазвичай, виникає почуття самозаспокоєності, що призводить до невинуватених втрат військовослужбовців.

Позитивною стороною переміщення миротворців по секторах або районах відповідальності стало те, що в цьому випадку вони мали можливість вивчити загальну оперативну обстановку не в одному місці, а у всьому районі відповідальності, що важливо у випадку загострення ситуації і необхідності здійснення перегрупувань і маневру силами і засобами по фронті і глибині. Однак, як вважає автор, негативною стороною даного варіанта є те, що вони мають у своєму розпорядженні недостатньо часу для

детального вивчення району відповідальності. До того ж значні зміни сталого порядку несення служби могли вплинути на якість виконання задач, тому більш прийнятним є перший спосіб розміщення миротворців у районі збройного конфлікту.

Аналіз подій, які відбувалися на початку ХХІ ст., переконує нас у тому, що способи розгортання українських миротворчих підрозділів у районі збройного конфлікту в залежності від обстановки, поставлених задач, географічних особливостей, характеру протиборства сторін були наступних видів: розгортання по лінії припинення вогню; розгортання в зоні роз'єднання протиборчих сторін і розгортання в районі відповідальності.

При розташуванні контингентів на місці, організовувалася безпосередня і сторожова охорона [15, с.3-32]. Безпосередня охорона виставлялася у всіх підрозділах, на пунктах керування, тилових і інших об'єктах. Вона здійснювалася окремими польовими вартами, сторожовими постами, дозорами, патрулями, постами спостереження, внутрішнім нарядом, особовим складом контрольно-пропускних пунктів, пунктів регулювання. Крім того, додатково могли призначатися чергові підрозділи і вогневі засоби для боротьби з дрібними групами бойовиків.

Основу фортифікаційного обладнання позицій підрозділів охорони важливих об'єктів зазвичай становили окопи. Вони обладнувалися на відстані 700-800 м один від одного по кільцю охорони на ближніх і далеких підступах [16, с.14-18]. На позиції відділення (танка) обладнувався один основний і один-два запасні окопи, з'єднані між собою ділянками траншей. У центрі позиції обладнувався бліндаж для відпочинку особового складу, що з'єднувався з основною і запасною позиціями ходами.

Після виконання комплексу заходів щодо розміщення і розгортання миротворці приступали до виконання поставлених перед ними задач. У першу чергу, здійснювалося перекриття ймовірних напрямків руху збройних формувань супротивника; прийом під охорону важливих об'єктів; перекриття адміністративного кордону тощо.

Отже, бойовий досвід, набутий в Іраку, наочно показав, що коли миротворчі підрозділи, призначені для попередження збройного конфлікту, несуть повсякденну службу, займаються господарськими роботами, проводять навчання, роблять марші, розосереджені по різних об'єктах, то військові формування супротивника широко застосовують диверсійні акти, несподівані нальоти, зухвалі рейди, пристрій, різні засідки. Тому необхідні: всебічний розгляд їхньої тактики; забезпечення постійної готовності мотострілкових і танкових підрозділів до боротьби з ними; виділення для цього необхідних сил і засобів, особливо вогневої підтримки; організація їхньої спеціальної підготовки для виконання таких задач; зосередження зусиль у тактично важливих районах; розмаїття і нестандартність застосовуваних форм і способів протиборства; ретельна узгодженість всіх сил і засобів, спрямованих для знищення дрібних груп збройних формувань.

1. Про схвалення рішення Президента України про направлення миротворчого контингенту для участі України у міжнародній миротворчій операції в Республіці Ірак. Закон України // Голос України. - 2003. - №108. - 12 червня.

2. Малая война. Организация и тактика боевых действий малых подразделений: хрестоматия / Сост. А.Е.Тарас. - Минск: Харвест, 2003. - 512 с.
3. Галузевий державний архів Міністерства оборони України (Далі - ГДАМО України). - Ф.3709. - Оп.28620. - Спр.14.
4. Ежедневные справки на доклад оперативной группы ГШ ЗСУ по Ираку. - Аль-Кут, 2004. - 1124 с.
5. Науково-дослідна робота "Трактат". Забезпечення локальних війн, збройних конфліктів та миротворчих операцій. - К.: НАОУ, 2005. - 86 с.
6. Підготовка та ведення миротворчими підрозділами дій у складі стабілізаційних сил в Республіці Ірак. - Аль-Кут: Штаб 6 Окремої механізованої бригади, 2004. - 108 с.
7. Досвід бойових дій в пустельній місцевості. - Ч.1. - К.: НАОУ, 2005. - 386 с.
8. Довідка №128. Ведення патрулювання в місті. - Аль-Кут: ГШ ЗС України, 2004. - 16 с.
9. ГДАМО України. - Ф.4230. - Оп.24142. - Спр.1.
10. Там само. - Ф.4537. - Оп.29922. - Спр.5.
11. Островський С.О. Застосування українських миротворчих підрозділів в Республіці Ірак у складі стабілізаційних сил за досвідом 6 та 7 омбр / С.О.Островський // Труд академії. - К.: НАОУ, 2006. - №71. - С.357-369.
12. ГДАМО України. - Ф.3697. - Оп.22540. - Спр.36.
13. Там само. - Спр.33.
14. Там само. - Ф.3709. - Оп.28620. - Спр.15.
15. Довідка №342. Організація інженерного забезпечення миротворчих частин та підрозділів. - Аль-Кут: ГШ ЗСУ, 2004. - 32 с.
16. Шматков О.М. Система воєнних дій у сучасних воєнних конфліктах / О.М.Шматков // Збірник наукових праць. - Х.: ХВУ, 2004. - Вип.2. - С.14-18.

Лега А.Ю.

Действия украинских миротворческих подразделений в Ираке (2003-2005 гг.)

В статье сделан анализ действий украинских миротворческих подразделений в Ираке в 2003-2005 гг. Сделаны выводы относительно полученного боевого опыта по обеспечению миротворческих операций.

Lega A.Yu.

The Ukrainian peace-making subunits acts in Iraq (2003-2005)

The article studies the Ukrainian peace-making subunits in Iraq. The conclusions concerning the acquired military experience connected with the supply of peace-making operations were done.

Отримано 21.02.2011